

10. B Ö L Ü M

Mental Retardasyon Olgusunda Butlan Nedeniyle Evlilik İptali: Bir Olgu Sunumu

Nursel GAMSIZ BİLGİN¹

Halis DOKGÖZ²

Hakan KAR³

Burak BULUT⁴

Gökhan AKTÜRK⁵

Giriş

Türk Medeni Kanunu'na (TMK) göre birey sağ olmak şartıyla anne karnına düştüğü andan itibaren hak ehliyeti olarak tanımlanan medeni haklara sahip olur (TMK 28). Hak ehliyetini fiil ehliyeti olanlar kullanabilmekte, fiil ehliyetine sahip olabilmenin koşulları kanunda ergin olma, ergin kılınma, ayırt etme gücüne sahip olma, kısıtlı olma ile tanımlanmaktadır (TMK 10). Fiil ehliyeti kriterlerinden olan ayırt etme gücü medeni haklardan birisi olan evlenme için gerekmektedir(1).

Evlilik; mental ve fiziksel yönden sağlıklı, farklı cinsiyetteki bireylerin sosyal, ahlâkî ve hukukî bir kurum oluşturmak adına yaptıkları hukuki bir sözleşmedir(2-4). Medeni Kanunda; erkek veya kadın on yedi yaşını doldurmadıkça, ayırt etme gücüne sahip olmadıkça, 18 yaşından küçükse veya kısıtlıysa yasal temsilcisinin izni olmadıkça evlenemeyeceği belirtilmiştir (TMK 124, 125, 126, 127). Hukuken gereken bu şartların kısmen veya tamamen yerine getirilmemesi durumu butlan olarak tanımlanmaktadır(5).

Butlan Arapça kökenli bir sözcük olup Türk Dil Kurumu sözlüğünde; “1.batıl olma, 2.geçersizlik, hükümsüzlük, 3.yanlıklık, haksızlık” şeklinde tanımlanmaktadır(6). Evliliğin butlanı kavramıyla evliliğin geçersizliği, hükümsüzlüğü anlaşılmaktadır.

Medeni Kanuna göre mutlak butlan sebeplerinden ilki (TMK 145/1), eşlerden birinin evlenme sırasında evli olması; ikincisi (TMK 145/2) eşlerden birinin evlenme sırasında sürekli bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun bulunması, üçüncüsü (TMK 145/3), eşlerden birinin evlenmeye engel olacak derecede akıl hastalığının bulunması ve dördüncüsü ise (TMK 145/4), eşler arasında evlenmeye engel olacak derecede hısımlığın bulunmasıdır.

Nisbi butlan sebepleri ise, (TMK 148) ayırt etme gücünden geçici yoksunluk, (TMK 149) yanılma, (TMK 150) aldatma, (TMK 151) korkutma ve (TMK 153) yasal temsilcinin rıza vermemesi olarak düzenlenmiştir.

¹ Prof. Dr. Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp AD, nurselbilgin@yahoo.com

² Prof. Dr. Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp AD, halisdokgoz@mersin.edu.tr

³ Prof. Dr. Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp AD, hakankar@mersin.edu.tr

⁴ Arş. Gör. Dr. Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp AD, burakbulut090416@gmail.com

⁵ Arş. Gör. Dr. Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp AD, gokhanakturk92@gmail.com

retardasyon tanımlı bireylere yüklenmesi hem bireysel hem de toplumsal sağlık problemlerine neden olacaktır. Bu problemlerin engellenmesinde en başta biz hekimlere görevler düşmektedir.

Hafif düzeyde mental retardasyon tanısı olan bireyler toplum içerisinde normal gelişim gösteren bireylerden belirgin şekilde ayrılmadıklarından dolayı fark edilmeleri zor olmakta, bu yüzden, sağlık raporu düzenlenirken tıbbi belgelerin ayrıntılı incelenmesi, öykünün dikkatli alınması, gerektiği takdirde kişilerin yakınlarından da bilgi alınması, sadece fiziksel değil ruhsal muayenenin de detaylı bir şekilde yapılması gerekmektedir. Bu alanda daha kapsamlı çalışmaların yapılmasının, evlilik raporlarının bir prosedür olarak görülmesini engelleyip sağlıklı aile ve sağlıklı nesillerin oluşması konusunda katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

1. Kanunu T.M. Kanun No. 4721 Kabul Tarihi: 22.11.2001. 2001(24607).
2. KARBEYAZ K, AKKAYA H, GÜNDÜZ T, URAZEL B, KÖKÇÜOĞLU M.A. Yaşlılık nedeniyle düzenlenen fiili (hukuki) ehliyet raporları; Eskişehir deneyimi. 2013;27(1):10-6.
3. Velidedeoglu H. V. Nurgök Matbaası, İstanbul. Türk Medeni Hukuku, C. II, Aile Hukuku, 5. 1965.
4. Akıntürk T, Ateş D. Türk Medeni Hukuku İkinci Cilt Aile Hukuku. 2017.
5. Göktürk Ü. Evlenmenin iptali: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2008.
6. Türk Dil Kurumu Sözlüğü [Available from: <http://www.sozluk.gov.tr>].
7. ÖZDEN SY. Adli Psikiyatri Nobel Akademik Yayıncılık; 2015.
8. Lee K, Cascella M, Marwaha R. Intellectual disability. 2019.
9. Edition APA. Diagnostic and statistical manual of mental disorders. 2013;21.
10. Pehlivan K. Psikiyatrik kadın hastalarda evlilik ve ebeveyn olma: Bir gözden geçirme. 2006;19(3):143-54.
11. Zevkliler A, Acabey MB, Gökyayla KE. Zevkliler medeni hukuk: giriş; başlangıç hükümleri; kişiler hukuku; aile hukuku: Savaş Yayınları; 1997.
12. Dokgöz H. İçinde: Dokgöz H Editör, Adli Tıp & Adli Bilimler. 2019:1-30.
13. Öztan B. Turhan. Aile Hukuku (6. Baskı). 2015.
14. Cantürk G. Adli Psikiyatri Lisansüstü Dersi.
15. Sercan M. Adli Psikiyatri Uygulama Kılavuzu [Forensic Psychiatric Practice Guide]. Dizisi; 2007.
16. Biçer Ü, Tirtıl L, Kurtaş Ö, Aker T. Adli Psikiyatri. Birinci Basamakta Adli Tıp. Editör: Koç S, Can M. 2. 2011:242-52.
17. Aşıcıoğlu F. Akıl Hastalığı Nedenli Boşanmalar ve Evliliğin Butlanı. İstanbul1994.
18. Özdeş T. BG, Yeğenoğlu S. . 1996-2000 yılları arasındaki boşanma davalarının akıl hastalığı yönünden adli psikiyatrik değerlendirilmesi. Antalya: Yıllık Adli Tıp Toplantıları- Kongre Kitabı; 2002. 374-8 p.
19. Celbiş O. GM. Adli Tıp Kurumu'na 2000-2001 yıllarında akıl hastalığı açısından muayene edilmek üzere gönderilen ve aleyhlerinde akıl hastalığı varlığı iddiasıyla boşanma davası açılan olguların değerlendirilmesi. Türkiye Klinikleri Adli Tıp Dergisi 2005;2:5-8.
20. S. A. Akıl hastalığı nedeniyle boşanma davalarının adli tıp açısından değerlendirilmesi. Denizli1988. 121-5 p.
21. Elkin N. Bir Aile Sağlığı Merkezine Evlilik Raporu İçin Başvuran Kişilerin Değerlendirilmesi. 2019(7):631-40.
22. Rauf B, Saleem N, Clawson R, Sanghera M, Marston G. Forced marriage: implications for mental health and intellectual disability services. 2013;19(2):135-43.
23. Chantler K, Gangoli G, Hester M. Forced marriage in the UK: Religious, cultural, economic or state violence? 2009;29(4):587-612.
24. Clawson R, Fyson R. Society. Forced marriage of people with learning disabilities: a human rights issue. 2017;32(6):810-30.
25. Choudhry S, Singleton A, Sapnara K, Chantler K, Hester M, Erturk Y, et al. Forced marriage: Introducing a social justice and human rights perspective: Zed Books Ltd.; 2012.
26. McCarthy M, Clawson R, Patterson A, Fyson R, Khan L. Risk of forced marriage amongst people with learning disabilities in the UK: Perspectives of South Asian carers. 2021;34(1):200-10.
27. Clawson R, Kitson D. Forced marriage of people with learning disabilities. London: Ann Craft Trust; 2010.
28. Hester M, Chantler K, Gangoli G, Devgon J, Sharma S, Singleton A, University of Bristol. Forced marriage: the risk factors and the effect of raising the minimum age for a sponsor, and of leave to enter the UK as a spouse or fiancé (e). 2008.
29. ORAL G. Adli Psikiyatri. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Basım ve Yayınevi Müdürlüğü; 2011. 551-94 p.
30. Aydoğdu Hİ, Askay M, Kırıcı GS, Özer E, 18-65 yaş aralığındaki kişilerde hukuki ehliyetin değerlendirilmesi. 2018;23(2):100-5.
31. TEKBEN T. Evliliğin Mutlak Butlanına İlişkin Bir Yarıyıl Kararının Değerlendirilmesi. 2019.
32. Kaçak N, Seçkin Yayıncılık. Yeni İçtihatlarla Türk Medeni Kanunu (2. Baskı). 2007.
33. Ceylan E. Yeni Türk Medeni Kanunu'nda Aile Konusunun Önemi. 2017;128:203-30.